

เครื่องรางที่ได้รับอิทธิพลจากชาดก Amulet, influenced by Jataka tales

จตุพร มีสกุล¹

บทคัดย่อ

การสร้างเครื่องรางบางอย่างได้รับอิทธิพลจากชาดก เนื่องจากพระสงฆ์ได้ศึกษาชาดกต่างๆ จากพระไตรปิฎก ชาดกหลายเรื่องกล่าวถึงพระโพธิสัตว์ซึ่งเสวยพระชาติเป็นสัตว์ต่างๆ มีเนื้อเรื่องที่แสดงมีคุณธรรมและการสร้างสมบารมีของพระโพธิสัตว์ในอดีตชาติ ชาดกจึงน่าจะมีอิทธิพลต่อความคิดที่จะสร้างเครื่องรางเป็นตัวละครและสัตว์หลายชนิด โดยเชื่อว่ามีพุทธคุณทางด้านโชคลาภ ช่วยคุ้มครองให้ปราศจากภัยอันตราย และเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเช่นเดียวกับพระเครื่อง

คำสำคัญ : เครื่องราง ชาดก

---

¹ อาจารย์ประจำ ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

Abstract

Jataka tales in Tripitaka, the earliest collection of Buddhist teachings, has traditionally influenced on some animal characters on amulets. The reason of this assumption is that Jataka tales recount previous lives of the Buddha in both human and animal form. During the future Buddha's long journey, he depicted the various attempts of the bodhisattva. Related to the Buddha, these amulets are believed to be symbol to protection and good luck. Like a small Buddha image, they are also regarded as a symbol to affirmation in one's mind to attract something better.

Keywords : amulet, Jataka

บทนำ

ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเผยแผ่มาในประเทศไทยนั้น ชาวไทยโดยดั้งเดิมล้วนมีความเชื่อในแบบวิญญานนิยม (animism) คือ การเชื่อว่าวิญญานศักดิ์สิทธิ์อยู่ในสิ่งที่ตนนับถือ เช่น ธรรมชาติต่างๆ ต้นไม้ ภูเขา จอมปลวก เป็นต้น โดยวิญญานเหล่านี้สามารถให้คุณและโทษแก่มนุษย์ได้ จึงต้องมีการเซ่นสังเวย บวงสรวงเพื่อเอาใจไม่ให้วิญญานเหล่านั้นบันดาลภัยพิบัติแก่มนุษย์ และให้ช่วยประทานความสุข สมหวังให้ (อมรา พงศาพิชญ์ ๒๕๔๑:๓๗) คติความเชื่อในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาตินี้ เป็นเหตุให้เกิดความเชื่อถือและสร้างเครื่องรางของขลังขึ้น เพราะเชื่อว่าจะช่วยคุ้มครองตนให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่างๆ ได้ นอกจากคนไทยแล้วชนชาติอื่นๆ ก็นับถือเครื่องรางของขลังเช่นเดียวกัน เช่น ชาวยุโรปนับถือเครื่องหมายสวัสดิภะ ชาวอียิปต์ ยิว ชาวพื้นเมืองอเมริกากลางและอเมริกาใต้นับถือไม้กางเขน ชาวจีนและอินเดียเชื่อว่ารูปปลาสองตัวอมหางกัน เป็นเครื่องหมายสวัสดิมงคล เป็นต้น (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๔๔ : ๒-๑๑)

ประคอง นิมมานเหมินท์ (๒๕๔๒ :๑๑๕๐-๑๑๕๓) อธิบายเรื่องเครื่องรางว่า หมายถึง วัตถุที่เชื่อถือกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ มีพลังอำนาจให้คุณแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองในลักษณะต่างๆ สามารถใช้เพื่อป้องกันอันตราย เพื่อช่วยให้โชคดีมีความเจริญรุ่งเรือง ทำมาค้าขึ้น หรือมีเสน่ห์ มีคนรักนิยมชมชอบ

เครื่องรางของขลัง จำแนกเป็นกลุ่มใหญ่ได้สองกลุ่มคือ

๑. เครื่องรางของขลังที่เป็นวัตถุเกิดโดยธรรมชาติ เช่น คดหิน ว่านยา รากไม้ แก้วตาแมว เขี้ยวหมูตัน เขี้ยวเสือ เหล็กไหล แร่บางชนิด คดไม้สัก ไขทองแดง เครื่องรางของขลังเหล่านี้โบราณถือว่าเป็นของดีในตัว แต่ถ้าได้รับปลุกเสกโดยพระเกจิอาจารย์ผู้ทรงวิทยาคณ ก็จะช่วยเพิ่มความขลังให้แก่เครื่องรางชนิดนั้นๆ เพิ่มมากขึ้น

๒. เครื่องรางของขลังที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยฝีมือมนุษย์ ได้แก่ ตะกรุด ลูกประคำ ผ้ายันต์ เบี้ยแก้ งาแกะ หรือไม้แกะเป็นรูปสัตว์ต่างๆ มีดหมอ ปลักขิก ลูกอม เขือกคาคาเอว เป็นต้น

เครื่องรางของคนไทยในสมัยโบราณส่วนใหญ่เป็นสิ่งของที่มีตามธรรมชาติ (ขุนวิจิตรมาตรา ,๒๕๔๔ : ๒๔) เช่น ตามที่ปรากฏในเรื่องขุนช้างขุนแผนนับถือว่าเบี้ยจันเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยใช้บนบานในตอนคลอดลูก ตอนขุนช้างเตรียมการจะติดตามขุนแผนซึ่งลักนางวันทองไป ได้แต่งกายใส่เครื่องรางต่างๆ ได้แก่ ลูกไขตัน ทองแดง ไข่เป็ดที่กลายเป็นหิน และขมิ้นผง และตอนบรรยายถึงตรีเพชรกล้า แม่ทัพเชียงใหม่ ตอนยกทัพมารบกับไทย ได้ฝังเครื่องรางหลายอย่างไว้ในตัว ได้แก่ พลอยนิล เข็มทองคำ เพชร ก้อน เหล็กไหล และแก้วตาแมว (๒๕๑๐: ๕,๔๑๔,๖๙๓)

นอกจากสิ่งของที่มีตามธรรมชาติแล้ว ในยุคต่อมาก็มีการสร้างเครื่องรางต่างๆ ขึ้นอีกจำนวนมาก เช่น ตะกรุด ผ้ายันต์ สี่ผิ้ง ผ้ายันต์ รูปสัตว์ต่างๆ เช่น ไก่ เสือ ลิง ปลาตะเพียน หมู เต่า แพะ จระเข้ ต๊กแก จิ้งจก ฯลฯ สัตว์ในจินตนาการ เช่น สิงห์ นาค ครุฑ คชสีห์ เทวดาและผีสิง เช่น จตุคามรามเทพ รักยม นางกวั๊ก กุมารทอง ตลอดจนเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ฮินดู เช่น พระพรหม พระอิศวร พระนารายณ์ พระคณศร์ พระอินทร์ ก็ล้วนได้รับความเคารพนับถือ และนำมาสร้างเป็นเครื่องรางของขลังเช่นเดียวกัน

สิ่งที่น่าสังเกตคือในบรรดาเครื่องรางหลากหลายรูปแบบที่มีอยู่ในปัจจุบัน นอกจากเทพและตัวละครในวรรณคดี เช่น หนุมาน มัจฉานุ ขุนช้าง พระฤๅษี ท้าวเวสสุวรรณแล้ว ยังมีเครื่องรางบางอย่างเป็นตัวละครในชาดก เช่น ชูชก กัณหาขาลี พระสังข์ พรานบุญ ทำให้คิดว่าชาดกน่าจะมีอิทธิพลต่อการสร้างเครื่องรางของไทย เนื่องจากพระเกจิอาจารย์ซึ่งเป็นพระสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยจากพระไตรปิฎก รวมถึงชาดกต่างๆ ซึ่งแสดงคุณธรรมและการสร้างสมบารมีของพระพุทธเจ้าในอดีตชาติ ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาประวัติการสร้างเครื่องรางของพระเกจิอาจารย์สำนักต่างๆ ในด้านการความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจหรือคุณวิเศษของเครื่องรางนั้นๆ อันแสดงถึงการได้รับอิทธิพลจากชาดก

เครื่องรางที่ได้รับอิทธิพลจากชาดก

ผู้เขียนได้รวบรวมประวัติการสร้างเครื่องรางและการโฆษณาขายเครื่องราง ทั้งจากหนังสือ นิตยสาร พระเครื่อง หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ พบว่าเครื่องรางของขลังที่สร้างในปัจจุบัน เฉพาะเครื่องรางที่เกี่ยวกับสัตว์และตัวละคร จำแนกเป็นกลุ่มใหญ่ได้เป็น ๓ กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มสัตว์ทั่วไป กลุ่มตัวละครในวรรณคดีชาดก และกลุ่มผี เทวดา และเทพเจ้าต่างๆ

๑.กลุ่มสัตว์ทั่วไป เช่น เสือ นก ไก่ ฯลฯ มีการสร้างดังนี้

เสือ เช่น เสือหลวงพ่อบาน วัดบางเหี้ย จ.สมุทรปราการ, เสือหลวงพ่อนก วัดสังกะสี จ.สมุทรปราการ, นก เช่น นกคุ้ม หลวงพ่อทรัพย์ วัดตลุก จ.ชัยนาท, ยันต์นกยูงทอง หลวงปู่ขาว วัดถ้ำกลองเพล จ.อุดรธานี

ไก่ เช่น พญาไก่แก้วหลวงพ่อด่าง วัดห้วยฉลอมราชบุรี จ.อุตรดิตถ์

ปลา เช่น ปลาตะเพียนหลวงพ่ोजง วัดหน้าต่างนอก อยุธยา, หลวงพ่อทิม วัดพระขาว อยุธยา ปลากัด หลวงพ่อน่วม วัดโพธิ์ศรีเจริญ จ.สุพรรณบุรี

หอย เช่น พระมหาสังข์มงคล คุรุบาดวงดี วัดท่าจำปี จ.เชียงใหม่

เต่า เช่น เต่าเรือนหลวงพ่ोजเงิน วัดบางคลาน จ.พิจิตร เต่าเรือนหลวงพ่อหลิว วัดไร่แตงทอง จ.นครปฐม

แมงมุม เช่น แมงมุมดักทรัพย์ หลวงปู่สุภา สำนักสงฆ์เขารัง จ.ภูเก็ต

ต่อ เช่น ต่อเงินต่อทองหลวงพ่ोजิต สำนักปฏิบัติธรรมโพธิ์เศรษฐี จ.นครปฐม

แมลงปอ เช่น แมลงปอเรียกทรัพย์ หลวงพ่ोजักร วัดถ้ำเขารังไก่อ จ.ชัยนาท

ตุ๊กแก เช่น ตุ๊กแก หลวงพ่ोजครัน วัดสังโฆ จ.สุพรรณบุรี

จิ้งจก เช่น จิ้งจกหลวงพ่ोजनाย วัดบ้านแจ้ง จ.อยุธยา จิ้งจกหลวงปู่หลิว วัดไร่แตงทอง จ.นครปฐม

งู เช่น งูกินงูของหลวงพ่ोजุ่น วัดตาลง จ.เพชรบุรี

จระเข้ เช่น จระเข้หลวงพ่ोजคุณ วัดบ้านไร่ จ.นครราชสีมา จระเข้หลวงพ่ोजสนิท วัดลำบัวลอย จ.นครนายก

แพะ เช่น แพะหลวงพ่ोजอ้า วัดหนองกระบอก จ.ระยอง

ลิง เช่น ลิงหลวงพ่ोजดิ่งวัดบางวัว จ. ฉะเชิงเทรา

หมู เช่น หมูหลวงพ่อมิ วัดมารวิชัย จ.อยุธยา, หมูหลวงพ่อบึง วัดบางพระ จ.นครปฐม
แมว เช่น แมวของพระอาจารย์สุนทร วัดท่าเจริญ จ. สุพรรณบุรี
หนู เช่น หนูตูดนมแมว หลวงพ่อสุพจน์ วัดศรีทรงธรรม จ.นครสวรรค์, หนูหลวงพ่อกะเชม เขมโก
กระต่าย ได้แก่ กระต่าย อาจารย์เฮง ไพรวลัย จ.อยุธยา
วัว เช่น วัวธนู หลวงพ่อจันทร์ วัดทุ่งเพื่อ จ.นครศรีธรรมราช
ควาย เช่น ควายธนู หลวงพ่อพุทธ วัดกลางบางพระ จ.นครปฐม
สุนัข เช่น สุนัขของพระครูปิ่น วัดลาดชะโด จ.พระนครศรีอยุธยา

๒.ตัวละครในวรรณคดี มีทั้งสัตว์หิมพานต์และตัวละครอื่นๆ

คชสีห์ เช่น คชสีห์ อาจารย์เฮง ไพรวลัย จ.อยุธยา
ราชสีห์หรือสิงห์ เช่น สิงห์หลวงพ่อดิม วัดหนองโพ จ.นครสวรรค์
ช้างเอราวัณ เช่น ช้างเอราวัณ วัดสารภี จ.สุพรรณบุรี
ช้างฉัททันต์ เช่น ฉ้ายันต์ช้างฉัททันต์หลวงพ่อล้อม วัดบำเพ็ญบุญ จ.ชัยนาท
หงส์ เช่น หงส์ หลวงพ่อชำนานู วัดบางกุฎีทอง จ.ปทุมธานี หงส์ หลวงปู่หงษ์ สุสานทุ่งมน จ.สุรินทร์
ครุฑ เช่น ครุฑ อ.วราห์ โพธิ์ทอง กรุงเทพฯ
นาค เช่น ลูกอมนาคเกี่ยวหลวงปู่คำพันธ์ วัดพระธาตุมหาชัย จ.นครพนม
ราหู เช่น ราหูหลวงพ่อน้อย วัดศรีชะทอง
หนุมาน เช่น หนุมานหลวงพ่อบุญ วัดไผ่ล้อม จ.นครปฐม
องคต เช่น องคตหลวงพ่อยะ วัดบางกระสอบ
ชูชก เช่น ชูชกหลวงปู่รอด วัดบางน้ำวน จ.สมุทรสาคร
กัณหาขาลี เช่น กัณหาขาลีวัดบางไทรนอก จ.นนทบุรี
พระสังข์ เช่น พระสังข์เรียกทรัพย์ หลวงพ่อเกิด วัดเขาดีน จ.ชัยนาท
เจ้าเงาะ เช่น เจ้าเงาะเรียกทรัพย์ หลวงปู่ชัย วัดชัยตะเคียน จ.เพชรบูรณ์

๓.กลุ่มผี เทวดา และเทพเจ้าต่างๆ

ท้าวเวสสุวรรณ เช่น ท้าวเวสสุวรรณ หลวงพ่อสาคร วัดหนองกรับ จ.ระยอง
พระฤๅษี เช่น พระฤๅษี หลวงปู่กาหลง วัดเขาแหลม จ.สระแก้ว
พระคเณศร์ เช่น พระคเณศร์ หลวงพ่อแล วัดพระทรง จ.เพชรบุรี
พระพรหม เช่น พระพรหม หลวงปู่ตุ้ วัดสะแก จ.อยุธยา
พระนารายณ์ เช่น ตะกรุดนารายณ์แปลงรูป หลวงพ่อนอง วัดทรายขาว ปัตตานี
พระอิศวร เช่น พระอิศวร วัดโกรกแก้ววังพระจันทร์ จ.ชลบุรี
นางกวัก เช่น นางกวักหลวงพ่อบุญ วัดหัวเขา จ.สุพรรณบุรี
กุมารทอง เช่น กุมารทอง หลวงพ่อเต๋ วัดสามง่าม จ.นครปฐม

อันที่จริงแล้วการสร้างเครื่องรางของขลังเหล่านี้ ในยุคแรกเริ่มนั้นมีที่มาจากความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ และการเคารพนับถือผีและวิญญาณ (animism) เช่น เสือเป็นสัตว์ป่าทรงอำนาจ สัตว์ทุกชนิดต่างยำเกรง เมื่อนำมาทำเป็นเครื่องรางแล้วเชื่อว่าจะทำให้ผู้บูชามีตะบะตะขะ เป็นที่เคารพยำเกรงของผู้อื่นหรือบางทีก็สร้างโดยพิจารณาจากลักษณะนิสัยของสัตว์ชนิดนั้น เช่น ไก่ ชอบคุ้ยเขี่ย ขยันหากิน เมื่อนำมาสร้างเครื่องรางรูปไก่ เชื่อว่าจะช่วยในการประกอบอาชีพ ทำมาหากินสะดวก จึงจัดเป็นสัตว์ที่พรางตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี ผู้พกพาเครื่องรางจึงเชื่อว่าจะทำให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ ได้ เป็นต้น

สำหรับการทำเครื่องรางของขลังของแต่ละวัดนั้น ขุนวิจิตรมาตรา (๒๕๔๔:๓๐) กล่าวว่าอาจารย์แต่ละท่านก็มีเคล็ดของตน แต่ละท่านทำไม่เหมือนกัน สุดแต่ท่านจะเห็นอะไรดีท่านก็นำเอาสิ่งนั้นมาใช้ ยันต์และตัวเลขอักขระจึงมีรูปลักษณ์มากมายแปลกๆ ต่างๆ แต่ที่เหมือนกันคือใช้ตัวอักษรขอมเป็นอักขระจารึก

เครื่องรางของขลังบางชนิดอาจมีคุณอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เครื่องรางของขลังบางชนิดมีคุณหลายอย่าง (ชัชวาลย์ วุวนิช, ๒๕๕๑: ๑๙) เช่น มีความเชื่อว่าเป็นเรื่องป้องกันอันตราย ทำให้อยู่ยงคงกระพัน ในขณะที่เดียวกันก็ให้คุณในทางเจริญหรือทางเมตตามหานิยมด้วย ผู้ที่สามารถปลุกเสกทำเครื่องรางได้มักจะเป็นพระสงฆ์ที่มีความรู้ด้านนี้โดยเฉพาะเรียกกันว่า “เกจิอาจารย์” หรือผู้ที่เคยบวชเรียนซึ่งได้ร่ำเรียนหรือปฏิบัติจนมีสมาธิแก่กล้าในสมัยก่อน มีการร่ำเรียนและถ่ายทอดวิชากันมาเป็นทอดๆ อาจารย์แต่ละองค์อาจมีชื่อเสียงในการสร้างหรือปลุกเสกเครื่องรางแต่ละอย่างไม่เหมือนกัน การทำเครื่องรางของขลังของเหล่าเกจิอาจารย์ก็มักทำตามครูบาอาจารย์ที่ร่ำเรียนมา บางท่านได้อุปเท่ห์มาจากตำนานต่างๆ ที่สื่อความหมายไปในทางให้คุณหรือมีฤทธิ์เดช บางท่านก็ได้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งได้รับการบอกเล่าสืบทอดต่อกันมา แต่ในอดีตข้อมูลเหล่านี้ไม่ได้รับการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรืออาจสงวนไว้เป็นเคล็ดวิชาที่หวงห้ามในหมู่ลูกศิษย์สายตรงเท่านั้น จึงไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับมูลเหตุในการสร้างหรือแนวคิดที่สร้างเครื่องรางในอดีตมากนัก จึงไม่มีหลักฐานที่พิสูจน์ได้แน่นอนว่า เครื่องรางที่มีการสร้างเป็นรูปสัตว์ที่ตรงกับอดีตชาติของพระพุทธเจ้า เช่น ครุฑ หงส์ สิงห์ ลิง ปลา ไก่ ฯลฯ ได้รับอิทธิพลจากนิทานชาดกหรือไม่

อย่างไรก็ดีในยุคปัจจุบันพระเครื่องตกอยู่ในสมัยแห่งพุทธพาณิชย์ วงการพระเครื่องกลายเป็นธุรกิจอย่างหนึ่งที่เฟื่องฟู สร้างเม็ดเงินหมุนเวียนมูลค่ามหาศาล (วัชรกร รัตนกิจ, ๒๕๕๐: ๑๐) เช่น ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ศูนย์วิจัยกสิกรไทยคาดว่าเม็ดเงินหมุนเวียนในธุรกิจพระเครื่องกว่า ๔๐,๐๐๐ ล้านบาท พระเครื่องกลายเป็นสินค้าประเภทหนึ่งที่มีการนำแนวคิดทางการตลาด การโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการจัดการเข้ามาใช้ในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เกิดสภาพตลาดสมบูรณ์ในธุรกิจพระเครื่อง กลไกราคาเป็นตัวแปรสำคัญทำให้คนหันมาสนใจซื้อขายแลกเปลี่ยนพระเครื่องกันอย่างเปิดเผย (อภิวัฒน์ อรัญภูมิ, ๒๕๔๘ : ๑๘) มีสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพระเครื่อง หนังสือพิมพ์รายวัน หนังสือพิมพ์เศรษฐกิจ วิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์พระ เป็นเครื่องมือทางการตลาด จากการสำรวจในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ มีการออกหนังสือพระเครื่องมากกว่า ๕๐ ฉบับ (นิติกสิโกศล, ๒๕๔๔: ๓๘) นิตยสารพระเครื่องที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน เช่น นมโม่ ดัชนิพระ พุทโธ ลานโพธิ์ ศักดิ์สิทธิ์ เป็นอาทิ

นิตยสารพระเครื่องเหล่านี้จะมีบทความให้ความรู้เรื่องประวัติพระเกจิอาจารย์และพระเครื่องรุ่นเก่า บอกรวิธุดำหนิพิมพ์ทรงของพระจริงและพระปลอม รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการโฆษณาประชาสัมพันธ์พระเครื่องและเครื่องรางของขลังรุ่นใหม่ที้ออกสู่ตลาด ดังนั้นจึงมีการเผยแพร่ที่มาของการสร้างพระเครื่องและเครื่องราง มวลสารที่นำมาสร้าง รายนามพระเกจิอาจารย์ที้อาปลุกเสก จำนวนการสร้าง และอาจตีพิมพ์ ประสบการณ์ที้อเกิดขึ้นจากการบูชาพระหรือเครื่องรางนั้นๆ เพื่อจูงใจให้คนสั่งจองหรือสั่งเช่าบูชาต่อไป นอกจากสื่อสิ่งพิมพ์จำพวกหนังสือและนิตยสารแล้ว เว็บไซต์จำนวนมากของศูนย์พระเครื่องต่างๆ เช่น www.g-pra.com, www.uamulet.com, www.taradpra.com ฯลฯ ก็เปิดให้บริการสั่งจองพระและซื้อขายพระและเครื่องรางของขลัง มีการลงบทความให้ความรู้และโฆษณาเกี่ยวกับพระเครื่องและวัตถุมงคล เช่นเดียวกัน

ความนิยมในพระเครื่องและเครื่องรางของขลังในปัจจุบันดังที้อกล่าวมาทำให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพระเครื่องและเครื่องรางของขลังที้อในอดีตอยู่ในวงจำกัดได้รับการเผยแพร่มากขึ้น และทำให้ผู้ที่สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพระเครื่อง เครื่องราง ประวัติพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ได้ง่ายกว่าเดิมมาก

จากการสำรวจและค้นคว้าเรื่องการสร้างเครื่องรางของพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ผู้เขียนพบว่านอกจากสร้างขึ้นตามความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ และสร้างตามลักษณะนิสัยของสัตว์นั้นๆ แล้ว พระเกจิอาจารย์บางสำนักยังสร้างเครื่องรางของขลังตามพฤติกรรมหรือลักษณะเด่นของตัวละครในชาดกด้วย เนื่องจากเมื่ออุปสมบทแล้ว พระสงฆ์จะเรียนพระปริยัติธรรมควบคู่ไปกั้บคาถาอาคม วิชาทางไสยศาสตร์ บางทีเรียนวิปัสสนากรรมฐานตามความสนใจ และอาจจะเห็นว่าตัวละครในชาดกบางเรื่องมีคุณสมบัติพิเศษบางอย่างที้อเหมาะจะนำมาทำเป็นเครื่องรางของขลัง จึงได้สร้างเครื่องรางชนิดนั้นขึ้น เมื่อมีผู้นำไปบูชาได้ผล ก็มีการสร้างเลียนแบบต่อๆ กันมา จนบางครั้งก็มีการนำเรื่องในชาดกไปใช้เสริมสร้างความศักดิ์สิทธิ์ของเครื่องราง โดยอ้างว่าเครื่องรางหรือสัตว์ชนิดนั้นเป็นเคยเป็นอดีตชาติของพระโพธิสัตว์ก็มีเช่นกัน

เครื่องรางของขลังที้อได้รับอิทธิพลจากชาดก เท่าที้อผู้เขียนสามารถค้นคว้าได้มีดังต่อไปนี้

๑. นกคุ้มหรือนกคุ้ม มูลเหตุในการสร้างเครื่องรางชนิดนี้ มักจะอ้างจากชาดกเมื่อพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นลูกนกคุ้ม (ชัชวาลย์ วุวนิช, ๒๕๕๑:๒๔๖) ตรงกั้บนิบาตชาดกเรื่องที้อ ๓๕ วัฏฏกชาดก

เรื่องมีว่า พระโพธิสัตว์เป็นลูกนกคุ้ม ขณะที่พ่อแม่ออกไปหากิน ทิ้งให้ลูกอยู่เพียงลำพัง ได้เกิดเพลิงไหม้ป่า ด้วยความกลัวไฟป่าทำอันตราย พระมหาโพธิสัตว์จึงระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าในอดีตและคุณของพระธรรมที้อทรงตรัสรู้ โดยกล่าวว่า “ปีกของเรามีอยู่แต่บินไม่ได้ เท้าทั้งสองมีอยู่แต่เดินไม่ได้ มารดาบิดาของเราทั้งสองไม่อยู่ ออกไปหากอาหาร ถ้าสิ่งที้อปวงที้อกล่าวมานี้เป็นความจริงแน่แล้วไซ้ร้ ขอเปลวไฟจงกลับไปเสียจากที่นี่” ด้วยความสัจย์ซื่อที้อพระมหาโพธิสัตว์กล่าว ทำให้ไฟที้อไหม้อยู่ได้มอดดับลง

ด้วยเหตุนี้ จึงเชื่อกันว่าผู้ใดบูชานกคุ้มกันไฟ ก็จะไม่กลัวลวดลาย ปลอดภัยจากไฟและสรรพอันตรายที้อปวง และมีคาถากันไฟสืบต่อกันมา เรียกว่า วัฏฏกปริตร (กิตติ วัฒนะมหาตม์, ๒๕๔๗ : ๒๓๒) ว่า สันติปัชชา อะปัตตะนา สันติปาทา อะวัณจะนา มาตาบิดา จะนิกขันตา ชะตาเวทะ ปฎิกะมะ บางครั้งก็ใช้ลงอักขระในผ้ายันต์หรือวัตถุมงคลอื่นๆ ด้วย

การสร้างเครื่องรางนกกุ่มมีอยู่สามอย่างคือ ทำเป็นรูปลอยตัวที่ปั้นด้วยดินหรือโลหะหล่อ รูปเขียนบนผ้าหรือกระดาษ กำกับด้วยยันต์ และเป็นแผ่นปั๊มด้วยยันต์ เนื่องจากเชื่อว่านกกุ่มมีอำนาจในการป้องกันไฟ และคุ้มภัยอันตรายต่างๆ ทำให้เรียกชื่อเพี้ยนจากนกกุ่มเป็นนกกุ่ม

นกกุ่มหรือนกกุ่มที่มีชื่อเสียง เป็นของหลวงปู่ภู วัดอินทวิหาร และหลวงปู่รูป วัดสุนทรธรรมทาน หรือวัดแคนางเลิ้ง กรุงเทพฯ

๒. ตะกรุดโทนโคพระโพธิสัตว์จำศีล เป็นเครื่องรางของหลวงปู่ผัน วัดดงแม่ศรีเมือง อ.บรรพตพิสัย จ.นครสวรรค์

หลวงปู่ผันสร้างตะกรุดโทนโคพระโพธิสัตว์จำศีลจากหนังโคเผ่าสีด่าปอดทั้งตัว ตามตำราว่าต้องใช้วัวสีนิลภาพหรือวัวดำมันอมม่วง โดยทางวัดอ้างว่าหลวงปู่ได้แนวคิดการสร้างตะกรุดนี้จากโคพระโพธิสัตว์ในกัมพูชาตัก ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้

พระชาติที่ ๒๙ กัมพูชาตัก พระโพธิสัตว์เป็นโคดำชื่ออัยยิกาพก คิดสนองคุณยายแก่ผู้เลี้ยงที่เลี้ยงมาเหมือนลูก โดยรับจ้างพ้อค่าลากเกวียน ตกลงราคาค่าจ้างกันไว้ที่พันกหาปณะ แต่เมื่อลากเกวียนขึ้นจากหล่มได้ พ้อค่าให้เงินเพียงห้าร้อยกหาปณะ โควจึงไปยืนบังหน้าเกวียนไว้ จนพ้อค่าต้องจ่ายเงินตามสัญญา โควอัยยิกาพกได้เงินพันกหาปณะนำไปให้ยายแก่ที่เลี้ยงมา

หลวงปู่ผันเห็นว่าโคสีดอกอัญชันอยู่กับยายแก่แล้วทำให้เจริญรุ่งเรือง มีเงินเป็นพันกหาปณะ จึงสร้างตะกรุดโคเผ่าสีดอกอัญชันขึ้น เพื่อให้ผู้บูชาเป็นผู้มีทรัพย์สมบัติ มีบารมี เป็นผู้มีกำลังและมีเดชะมาก เหมือนกับโคอัยยิกาพก

๓. นกยูงทอง พญานกยูงทองเป็นชาติหนึ่งของพระโพธิสัตว์ในเรื่องที่ ๑๕๙ โมรชาตก

ในเรื่องกล่าวว่าพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกยูงทอง ตั้งมั่นอยู่ในพระปริตร นอบน้อมต่อพระพุทธเจ้าและพระธรรมทั้งหลายทั้งเวลาเช้าและเย็น แต่ต่อมาลิมสาธยายพระปริตร จึงถูกจับได้ และได้แสดงธรรมต่อพระเจ้าพาราณสี

ในภาคเหนือ มีการนำรูปนกยูงทองไปทำเป็นเครื่องราง โดยอ้างว่าได้แนวคิดมาจากชาตกเรื่องนี้ คือนกยูงโมรปริตเมตตา ของครูบาอริยชาติ วัดพระธาตุคงสิมา จ.เชียงราย กล่าวว่าเครื่องรางนกยูงนี้มีอำนาจทางเมตตามหานิยม มีบารมี แคล้วคลาดจากอันตราย นอกจากนี้พระสงฆ์สายวิปัสสนาที่เป็นสานุศิษย์ของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ยังนิยมสวดภาวนาคาถาโมรปริตรและจำลองยันต์นี้ไว้ด้านหลังเหรียญพระเครื่อง เช่นเหรียญรูปเหมือนหลวงปู่ขาว วัดถ้ำกลองเพล จ.อุดรธานี ด้านหลังก็ทำเป็นยันต์พญานกยูงทองด้วยคติความเชื่อเดียวกัน และมักจะสอนให้ลูกศิษย์สวดคาถาโมรปริตร ซึ่งเป็นพระปริตรที่กล่าวถึงคุณของพระพุทธเจ้าในอดีต แล้วน้อมเอาพระพุทธคุณให้เกิดเป็นพุทธานุภาพปกป้องคุ้มครองให้มีความสวัสดิ์ และแคล้วคลาดปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งหลาย เช่นเดียวกับนกยูงทองในเรื่องโมรชาตก

๔. ขุขก เป็นตัวละครตัวหนึ่งในมหาเวสสันดรชาตก นิยมสร้างเป็นเครื่องรางรูปชายแก่หลังงอถือไม้เท้า นิยมว่าเป็นตัวแทนของความมีโชคความมั่งมีเงินทอง เดินทางไปไหนมีแต่คนให้ในสิ่งที่ปรารถนา (ชัชวาลย์ ววนิช ๒๕๕๑:๑๙๘)

แม้รูปลักษณ์ของซุชกจะน่ารังเกียจ เพราะมีลักษณะของบุรุษโทษสืบแปดประการ แต่ในแง่ของความเชื่อทางไสยศาสตร์เชื่อว่าซุชกเป็นคนที่มิแสหน้ ร่ำรวยเงินทองและบริวาร ขออะไรก็มักจะได้ตามปรารถนา

นอกจากการสร้างเป็นเครื่องรางแล้ว ยังมีคาถาซุชกประกอบด้วย (สงการ ศรีพนม.๒๕๕๐:๗๒) คาถานั้นมีว่า โอม นะโมโพธิสัตโต กัณหาขาลีกุมารโ โอมททิตราช กุมารโร ชะหังหังเมสัตตะ สวาโหม โอม สิทธิ สิทธิ ชุชะโก สวาหะ

เนื่องจากในภาวะปัจจุบัน เศรษฐกิจตกต่ำ จึงมีผู้นิยมบูชาซุชกกันมากขึ้น วัดหลายแห่งต่างก็สร้างซุชกเพื่อให้ประชาชนได้บูชา และโฆษณาว่าซุชกจะช่วยให้มีเงินทองร่ำรวย ขอสิ่งใดก็ได้สมปรารถนา เหมือนกับตัวละครซุชกในเวสสันดรชาดก ดังตัวอย่างโฆษณาเหล่านี้

ซุชกปากแดง (ตาเฒ่าเจ้าทรัพย์) หลวงปู่ช้อย วัดซัดตะเคียน เจ้าตำรับซุชกสร้างเองเอาไว้วรวย โคตรโคตรดี (นะโม ๒๕๕๓ : ๔)

พ่อปู่ซุชกโกยทรัพย์ หลวงพ่อโกย ชุตินมโน สำนักวัดป่าแดง ท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี (นะโม ๒๕๕๓ : ๑๒) ช่วยให้ทำมาค้าขายดี ช่วยเสริมโชคลาภ ช่วยเสริมดวงให้ดี เสริมความสำเร็จทั้งหลายทั้งปวงในปีนี้และต่อๆ ไป บูชาแล้วเรียกโชคเรียกลาภ เรียกความร่ำรวย จะไปติดต่อบุคคลใหญ่ขอได้และสำเร็จแน่นอน

ย่ามซุชก หลวงปู่ฝัน วัดดงแม่ศรีเมือง อ.บรรพตพิสัย จ.นครสวรรค์ (นะโม ๒๕๕๓ : ๒๓) ย่ามซุชกเป็นที่เก็บทรัพย์สมบัติทั้งหมด ใครมีย่ามซุชกรับรองรวยใหญ่ สมบัติที่ซุชกมีแสนกองล้านโกฏิอยู่กับเราหมด ตาซุชกเรียกมาให้เราหมด เวลาเสกหลวงปู่จะเสกเป็นซุชกที่สารพัดขอสารพัดให้และลงสูตรมหากาน ขนาดพระโพธิสัตตวิงยกลูกให้ แล้วคนเดินดินอย่างเราขोन้อยกว่านั้นเยอะ ขอเงินขอทอง ขอโชคขอลาภ ขอให้มิลูกค้ามากๆ เท่านั้นเอง

๕. กัณหาขาลี เป็นโอรสและธิดาของพระเวสสันดร ช่วยให้พระบิดาได้บำเพ็ญทานบารมีที่ยิ่งใหญ่ ก่อนตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า สำนักที่สร้างเครื่องรางกัณหาขาลีที่มีชื่อเสียงคือวัดบางไกรนอก จ. นนทบุรี

เนื่องจากกัณหาขาลีนั้นพระเวสสันดรทรงตั้งค่าตัวไว้แพงมากเพื่อป้องกันมิให้ใครได้ตัวไปได้นอกจากพระเจ้ากรุงสญชัย อีกทั้งระหว่างที่ซุชกเดินทางกลับเมือง เทพยดาต่างๆ ก็มาเฝ้าระวังรักษาป้องกันภัยให้ทั้งคู่ จึงเชื่อกันว่า กัณหาขาลีเป็นเครื่องรางที่มีพุทธคุณด้านเมตตามหาเสน่ห์ ให้โชคลาภ และช่วยคุ้มครองป้องกันภัย

๖. หอยสังข์ พระสังข์ และเจ้าเงาะเรียกทรัพย์ สร้างขึ้นโดยมีที่มาจากเรื่องสุวรรณสังข์ชาดกในปัญญาสชาดก

เนื่องจากพระสังข์ทองสำเร็จมนต์จินตามณีซึ่งใช้เรียกเนื้อเรียกปลา และมีชื่อเป็นมงคล จึงเชื่อว่าเครื่องรางในกลุ่มนี้สามารถดลบันดาลให้สำเร็จดังประสงค์ และก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ (กิตติ วัฒนะมหาตม์.๒๕๔๗: ๓๐๔)

พระเกจิอาจารย์ที่สร้างหอยสังข์ พระสังข์ และเจ้าเงาะ ได้นำเคล็ดพระสังข์ตามสุวรรณสังข์ชาดกมาเป็นเครื่องอธิบายความศักดิ์สิทธิ์และอิทธิคุณของเครื่องราง เช่น ครูบาดวงดี วัดท่าจำปี จ.เชียงใหม่ สร้างหอย

สังข์เรียกทรัพย์ หลวงพ่อแดง วัดห้วยฉลองราษฎร์ จ.อุตรดิตถ์ สร้างยันต์เจ้าเงาะเรียกทรัพย์ หลวงปู่ซุย วัดซำบาย ตะเคียน จ.เพชรบูรณ์ สร้างพระผงศักดิ์สิทธิ์รูปเจ้าเงาะป่า

ในโฆษณาให้บูชาพระของหลวงปู่ซุย อ้างว่าเจ้าเงาะเป็นผู้มีบุญ มักได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น พญานาค พระอินทร์ และได้รับการถ่ายทอดมนต์จินตตามณีของนางพันธุรัตน์ สามารถเรียกเนื้อเรียกปลาได้ ผู้บูชาเจ้าเงาะจะไม่อดอยากยากจน และจะมีเทวดาคุ้มครองเหมือนกับพระสังข์ นอกจากนี้ยังเชื่อว่าให้ผลทางมหาเสน่ห์ เพราะเจ้าเงาะหน้าตาอัปลักษณ์แต่ได้นางรจนาคู่ที่สวยที่สุดมาครอบครอง

๗. หงส์ เนื่องจากพระโพธิสัตว์เคยเสวยพระชาติเป็นพญาหงส์ทอง จึงมีวิชาผูกยันต์พญาหงส์ทอง ถือกันว่ามีอำนาจทางเมตตามหานิยมดั่งนี้ (กิตติ วัฒนธรรมมหาตม์, ๒๕๔๗:๖๘,๗๑)

พระชาติที่พระโพธิสัตว์เป็นพญาหงส์ทอง ได้แก่ พระชาติที่ ๑๓๖ สุวรรณหงส์ชาติ ๒๗๐ อุลกชาติ ๓๗๙ เนรุชาติ ๔๗๖ ชวนหังสชาติ ๕๐๒ หังสชาติ ๕๓๓ จุลหังสชาติ และ ๕๓๔ มหาหังสชาติ ส่วนใหญ่พระโพธิสัตว์จะมีบทบาทคล้ายกันคือเป็นผู้มีปัญญาและได้แสดงธรรมให้ผู้อื่นฟัง

พระเกจิอาจารย์ที่นำหงส์มาสร้างเป็นเครื่องราง เช่น หลวงพ่อชำนาญ วัดบางกุฎีทอง จ.ปทุมธานี ที่สร้างเป็นผ้ายันต์มีชื่อเสียงก็มียันต์พญาหงส์ทองของหลวงพ่อมุย วัดดอนไร่ จ.สุพรรณบุรี และยันต์หงส์ทองของหลวงพ่อแล วัดพระทรง จ.เพชรบุรี หงส์ทั้งที่เป็นเครื่องรางและผ้ายันต์ เชื่อว่ามีอำนาจทางเมตตามหานิยมเป็นหลัก เข้าหาผู้ใหญ่ และประกอบอาชีพค้าขายดี

๘. ช้างฉัททันต์ พระโพธิสัตว์ทรงเคยเสวยพระชาติเป็นพญาฉัททันต์ในพระชาติที่ ๕๑๔ ฉัททันต์ชาติ

เนื้อเรื่องมีว่าพระโพธิสัตว์บังเกิดเป็นบุตรแห่งพระยาช้างที่อาศัยอยู่ที่สระฉัททันต์ พระองค์มีเมีย ๒ พระองค์ คือ จุลสุภักทา และมหาสุภักทา มีบริวารช้าง ๘,๐๐๐ วันหนึ่งพระยาช้างโพธิสัตว์ได้ให้ดอกบัวใหญ่แก่นางมหาสุภักทา นางจุลสุภักทาเห็นก็น้อยใจ ต่อมาพระยาช้างได้นำของมาถวายพระพุทธรูป ๕๐๐ รูป นางจุลสุภักทาได้อธิษฐานให้ตนไปเกิดเป็นนางสุภักทาอัครมเหสีแห่งแคว้นมัทราฐ และขอให้พระราชทานใจนาง นางจะขอให้ส่งพรานมายิงพระยาช้างนี้ด้วยศรอาบยาพิษ และดั่งงาทั้งสองมาให้นาง จากนั้นนางก็อดอาหารจนเสียชีวิต เมื่อนางช้างได้มาเกิดและได้แต่งงานกับพระเจ้าพาราณสี นางก็ได้ขอให้พระราชทานไปยิงพระยาช้างดังเช่นคำอธิษฐาน พรานโสณูตรก็ออกเดินทางไปและสามารถสังหารและตัดเอางาพระยาช้างมาได้

การนำรูปพญาช้างฉัททันต์ไปสร้างเป็นเครื่องรางและผ้ายันต์ มักจะอ้างถึงความยิ่งใหญ่ของพญาช้างหรือการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ กล่าวกันว่า ยันต์ช้างฉัททันต์เป็นมหายันต์ที่มีอำนาจมาก ผู้ใดได้บูชาพระยันต์นี้แล้วชีวิตจะมีความสุขความเจริญ อุดมสมบูรณ์ทุกอย่าง ทั้งยังมีอำนาจบารมีได้เป็นใหญ่เป็นโต มีความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน และเป็นเมตตามหานิยมยิ่งนัก (กิตติ วัฒนธรรมมหาตม์, ๒๕๔๗:๑๐๗-๑๐๘)

พระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงในการเขียนยันต์พระยาฉัททันต์ ได้แก่ หลวงพ่อเดิมวัดหนองโพ หลวงพ่อโม วัดจันทาราม กรุงเทพฯ และหลวงพ่อล้อม วัดบำเพ็ญบุญ (ใหม่) จ. ชัยนาท

๙. คาถาหัวใจพระเจ้า ๑๐ ชาติ หรือ หัวใจพระเจ้าทศชาติ ที่ว่า “เต ชะ สุ เน มะ ภู จะ นา วิ เว” เชื่อว่ามีพุทธคุณเด่น ดิทุกทาง เพราะเป็นการย่อเอาพระนามพระโพธิสัตว์จากชาติสำคัญที่สุด ๑๐ ชาติสุดท้ายก่อนได้

ดรั้สรู้เป็นพระพุทธเจ้า คือ เตมียชาติก มหาชนกชาติก สุวรรณสามชาติก เนมิราชชาติก มโหสถชาติก ภูริทัตชาติก
จันทกุมารชาติก พรหมนารถชาติก วิธูรชาติก และเวสสันดรชาติก

โบราณจารย์มักใช้คานานี้จารตะกรุดหรือนำไปเป็นคาลาไว้ด้านหลังพระหล่อพระพิมพ์ต่างๆ หาก
เชื่อว่าเป็นคานามหาโภคทรัพย์ ทำให้แคล้วคลาดจากอาวุธต่างๆ ทั้งจะเกิดชนสารสมบัติลาภยศ เป็นที่เมตตา
แก่คนทั้งหลาย เช่น ตะกรุดหัวใจพระเจ้าสิบชาติ ครูบาสิริ วัดปากทอง

ตัวอย่างการนำพระคานานี้ไปไว้ด้านหลังพระเครื่อง เช่น พระสมเด็จจุ่นชนะจนของหลวงปู่ทิม วัดพระ
ขาว จ.พระนครศรีอยุธยา และพระสมเด็จขาโต๊ะของหลวงพ่อแดง วัดห้วยฉลองราษฎร์ จ.อุดรดิตถ์

๑๐. เต่าเรือหรือเต่าเลือน เชื่อว่าผู้ที่บูชาเต่าเรือจะช่วยให้มีโชคลาภ ค้าขายร่ำรวย และคุ้มครอง
ป้องกันภัย เชื่อว่าเหมือนมีกระดองเต่าที่แข็งแรงคอยคุ้มครองป้องกัน และทำให้เรื่องร้ายอุปสรรคต่างๆ ลบเลื่อน
ไป (ชีขวาลย์ วุวนิช, ๒๕๕๑:๒๒๔)

กลุ่มผู้สร้างเต่าเรือ มักอ้างกันว่าพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาเต่า มีร่างกายใหญ่โต กินใบไม้
เป็นอาหาร อยู่บนยอดเขาเกาะร้างกลางทะเล จนวันหนึ่งมีสำเภาของพ่อค้ามาอับปางที่หน้าเกาะ ลูกเรือและ
พ่อค้าที่รอดชีวิตมาได้ก็เผชิญความอดอยาก เพราะบนเกาะไม่มีอาหารกิน ได้แต่นอนรอความตาย พญาเต่าจึง
เกิดความสังเวชต่อคนเหล่านั้น และเห็นว่าตนเองมีเนื้อมาก อีกทั้งอายุก็มากแล้ว จึงคิดอุทิศร่างกายให้เป็นทาน
ด้วยการคลานไปที่หน้าผา แล้วทิ้งตัวลงมากะแทกกับแข็งหินจนกระดองแตกกระจาย เนื้อไหลออกมาองบน
พื้น พวกพ่อค้าและลูกเรือต่างพากันนำเนื้อของพญาเต่ามาทำเป็นอาหาร จึงรอดพ้นจากความหิวโหยและความ
ตาย

พิริยะ ไกรฤกษ์ (๒๕๑๗: ๑๙-๒๐) กล่าวว่าเรื่องนี้ไม่มีในนิบาตชาติ แต่ตรงกับเรื่องกัจฉปะ จาก
คัมภีร์อวทานกัลปตาของกษเมนทระ ซึ่งเนื้อเรื่องมีว่า พ่อค้าที่เมืองพาราณสีได้เรือแตกระหว่างการเดินทาง
และพระองค์ซึ่งเสวยพระชาติเป็นเต่าได้ช่วยเหลือพวกเขาเหล่านั้นไว้ แต่ในขณะที่พระองค์กำลังบรรทมหลับ
อยู่ พวกพ่อค้าเหล่านั้นก็พยายามจะฆ่าและกินเนื้อพระองค์ เมื่อพระองค์บรรทมตื่นขึ้น พระองค์ก็ทรงประจักษ์
ว่าพ่อค้าเหล่านั้นคงจะหิวมาก ดังนั้นพระองค์จึงทรงบริจาคเนื้อของพระองค์ให้เป็นทาน และทรงได้บารมีสูงสุด

๑๒. ราชสีห์หรือสิงห์ พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นฤๅษีหลายชาติ ได้แก่ ในชาติกเรื่องที่ ๑๔๓
วิโรจนชาติก ๑๕๒ สิงคาลชาติก ๑๕๓ สุกรชาติก ๑๕๗ คุณชาติก ๑๗๒ ทัททรชาติก ๑๘๘ สีหโกฏฐชาติก
๓๒๒ ทัตถกายชาติก ๓๓๕ ชัมพูกชาติก และ๓๙๗ มโนชาติก ในชาติกส่วนใหญ่จะเน้นความมีอำนาจ ตบะ
เดชของพญาราชสีห์ที่มีเหนือสัตว์อื่นๆ

ด้วยเหตุนี้พระเกจิอาจารย์จึงนิยมนำรูปราชสีห์ไปสร้างเครื่องราง เช่น สิงห์งาเกาะ หลวงพ่อหอม วัด
ซากหมาก จ.ระยอง หลวงพ่อเดิม วัดหนองโพ จ.นครสวรรค์ หรือบางครั้งก็ทำเป็นผ้ายันต์ใช้บูชาเป็นเครื่อง
คุ้มครองตน ช่วยให้แคล้วคลาดปลอดภัย เช่น ผ้ายันต์ของหลวงปู่สุภา สำนักสงฆ์เขารัง ภูเก็ท ทำเป็นรูป
ราชสีห์ มีคาถาเขียนเป็นภาษาไทยว่า “ตะโต โพธิ์สัตโต ราชสีโห จมิตธิโก สัตถาอาหะหิมหิหมังยะ สีหนาทั้ง
นะทันเตเต ปุริสสุวิลาทา”

๑๓. จระเข้ การสร้างเครื่องรางประเภทจระเข้ไท่นั้นเกิดขึ้นจากความเชื่อแต่โบราณที่ว่า เมื่อครั้งก่อนพุทธกาล พระโพธิสัตว์เป็นพญาจระเข้ มีบริวารเป็นจระเข้อีก ๕๐๐ ตัว แม้ว่าในนิบาตชาดกจะไม่มีเรื่องที่พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นจระเข้เลย แต่ก็นิยมเล่าสืบกันมาเช่นนี้

ครูบาอาจารย์ผู้ทรงวิทยาคณทั้งหลายจึงนิยมสร้างจระเข้ไท่เป็นเครื่องรางให้ลูกศิษย์นำไปบูชาติดตัวกัน เพื่อปกป้องคุ้มครองตน และป้องกันอุบัติเหตุต่างๆ ให้แคล้วคลาดจากภยันตราย เช่น จระเข้ไท่ หลวงพ่อสนิท วัดลำบัวลอย จ.นครนายก

๑๔. ปลาตะเพียน การสร้างปลาตะเพียนนิยมกันหลายสำนักมาก เช่น หลวงพ่อจง วัดหน้าต่างนอก จ.พระนครศรีอยุธยา หลวงปู่ทิม วัดพระขาว จ.พระนครศรีอยุธยา มักทำเป็นปลาตะเพียนสองตัวคู่กัน และเล่าว่าสืบเนื่องมาจากพระโพธิสัตว์เคยเสวยพระชาติเป็นปลาตะเพียน เพื่อการสั่งสมบุญบารมี (กมล ฉายาวัดธนะ ๒๕๔๙: ๗๒) อิทธิคุณของปลาตะเพียน เด่นในด้านโชคลาภ การค้าขาย ร่ำรวยเงินทอง (ชัชวาลย์ วุวนิช. ๒๕๕๑: ๒๓๓)

ในนิบาตชาดก ไม่ปรากฏว่าพระโพธิสัตว์ได้เสวยพระชาติเป็นปลาตะเพียน เพียงแต่ระบุว่า เคยเกิดเป็นปลาในเรื่อง ๗๕ มัจฉชาดก พญาปลาอชิษฐาณขอฝน ๑๑๔ มิตตจินตีย์ ปลา มิตตจินตีย์ทำอุบายพาเพื่อนหนีคนจับปลาได้ และเรื่องที่ ๒๓๖ พกชาดก เป็นปลาเพื่อนเพื่อนไม่ให้หลงอุบายนกยาง

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

จากข้อมูลข้างต้น สรุปผลได้ว่า การสร้างเครื่องรางของขลังได้รับอิทธิพลจากชาดก โดยนำตัวละครในชาดกมาสร้างเป็นเครื่องราง แบ่งเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. ให้ความสำคัญแก่พฤติกรรมตัวละครหรืออนุภาคสำคัญในเรื่อง ได้แก่

นกคุ้ม คือการตั้งสัตยาธิฐานขอให้ไฟดับ

โคอัยยิกาพุก คือการมีกำลังมาก สามารถลากเกวียนพร้อมกัน ๕๐๐ เล่ม จนได้รับค่าจ้างพัน

กษาปณ์

นกยูงทอง คือการสวดมนต์สรรเสริญคุณพระพุทธเจ้า ทำให้คุ้มภัยอันตรายได้

ชูชก คือการขอร้องจนร่ำรวยมีเงินมาก มีภรรยาสาวสวย จนขอกัณหาชาติจากพระ

เวสสันดรได้ ได้รับพระราชทานเงินทองและทรัพย์สมบัติมากมายจากพระเจ้ากรุงสอยชัย

กัณหาชาติ คือการได้รับความช่วยเหลือจากเทพยดา และปกป้องคุ้มครองให้ปลอดภัย

พระสังข์ หรือ เจ้าเงาะ คือการมีบุญญาธิการ รอดพ้นจากอันตราย มีคนอุปถัมภ์เลี้ยงดู ได้

มนต์จินตามณี สามารถเรียกเนื้อเรียกปลาได้ และสุดท้ายคือได้แต่งงานกับลูกสาวเจ้าเมือง

ทั้งนี้ ตัวละครนั้นอาจไม่ใช่ตัวพระโพธิสัตว์ และไม่ใช่ตัวเอกของเรื่องก็ได้ เช่น ชูชกและกัณหาชาติ แต่ถ้าพระเกจิอาจารย์เล็งเห็นว่ามีความสมบัติหรือพฤติกรรมโดดเด่นก็นำมาสร้างเป็นเครื่องรางได้

เมื่อสร้างเครื่องรางตามตัวละครเหล่านี้แล้ว ก็จะถือว่าเครื่องรางชนิดนั้นๆ มีอานุภาพตามสิ่งที่ตัวละครในชาดกกระทำหรือได้รับผลเช่นเดียวกัน คือ เชื่อว่านกคุ้มสามารถกันไฟได้ ตะกรุดโคพระโพธิสัตว์ทำให้

ผู้บูชาเป็นมีกำลังมากและมีเงินทองทรัพย์สินสมบัติ หากมีนิกยงทองจะคุ้มภัยอันตรายต่างๆ ชุชกทำให้ผู้ที่บูชา ร่ำรวย มีภรรยาสาวสวย คิดจะขอสิ่งใดก็ได้สมปรารถนาทุกประการ เจริญด้วยลาภยศทรัพย์สินเงินทอง ก็นหาขาลีช่วยคุ้มภัย ทำให้ผู้อื่นรักใคร่เอ็นดู และเจ้าเงาะหรือสังข์ทอง ทำให้ผู้บูชามั่งคั่งร่ำรวย เป็นต้น

๒. ให้ความสำคัญแก่ลักษณะหรือรูปลักษณ์ของตัวละคร การสร้างเครื่องรางเหล่านี้ไม่อ้างอิงพฤติกรรมตัวละครหรือเรื่องราวในชาตกลเลย มุ่งนำลักษณะเด่นที่เห็นภายนอกมาเป็นหัวใจสำคัญของเครื่องรางชนิดนั้น ได้แก่

หงส์ คือ ความสง่างาม เกลียวฉลาดรู้ธรรม

ช้างฉัททันต์ คือพญาช้างที่สง่างาม มีบริวารมาก

ราชสีห์ คือ ราชอาแห่งสัตว์ทั้งปวง มีพลังอำนาจมาก เป็นที่ยำเกรงของสัตว์อื่นๆ

การสร้างเครื่องรางที่เป็นรูปหงส์ ทั้งฝ้ายันต์และรูปหล่อหงส์ เชื่อว่าจะบันดาลให้ผู้บูชาประสบแต่โชค ดี เป็นเมตตามหานิยม ส่วนช้างฉัททันต์และราชสีห์ เป็นเครื่องรางที่มีคุณสมบัติคล้ายกันคือ ช่วยให้แคล้วคลาดปลอดภัย มีตบะบารมีและอำนาจเหนือผู้อื่น

๓. ให้ความสำคัญแก่ชื่อของตัวละคร ได้แก่ ชื่อต้นของตัวละครเอกในมหานิบาดทั้ง ๑๐ ชาติ ถือเป็นคาถาศักดิ์สิทธิ์ เรียกว่าคาถาหัวใจพระเจ้าสิบชาติ รวมเอาการบำเพ็ญบารมีที่ยิ่งใหญ่ของพระโพธิสัตว์ไว้ทั้งหมดแล้ว แต่ไม่ได้เน้นที่พระชาติใดพระชาติหนึ่งเป็นพิเศษ

นอกจากนี้ยังมีเครื่องรางที่ไม่มีปรากฏว่าพระโพธิสัตว์ได้เสวยพระชาติเป็นสัตว์ชนิดนั้น แต่อ้างว่าเป็นการบำเพ็ญบารมีชาติหนึ่งของพระโพธิสัตว์ ได้แก่ เต่าเรื่อน ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์ทางศาสนาเรื่องอื่น จระเข้ และปลาตะเพียน ซึ่งอ้างว่าเป็นพระชาติหนึ่งของพระโพธิสัตว์ ก็เพื่อเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์น่าเชื่อถือให้แก่เครื่องรางนั้นว่าเป็นเสมือนตัวแทนของพระพุทธเจ้าซึ่งจะช่วยปกป้องคุ้มครองผู้บูชาเช่นเดียวกับการห้อยหรือบูชารูปพระพุทธรูปนั่นเอง

อนึ่ง เครื่องรางในปัจจุบันยังแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพุทธพาณิชย์ที่มีต่อการสร้างเครื่องรางของขลัง โดยเฉพาะการโฆษณาประชาสัมพันธ์ซึ่งมักอ้างอิงเนื้อความจากพระไตรปิฎกเพื่อใช้น้ำมันน้ำใจให้เกิดความศรัทธาในพระพุทธรูปและเสาะหามาใช้เป็นเครื่องบูชาเพื่อสวดสมิงคลซึ่งจะว่าไปแล้วก็เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาในอีกรูปแบบหนึ่ง

บรรณานุกรม

- กมล ฉายาวัฒน์. ๒๕๔๙. เขียนของคลัง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ซีบีพีบลิสซิ่ง.
- กาญจนาคนพันธ์. ๒๕๔๔. คอคิต ขอเขียน เล่ม ๒ ชุดเครื่องรางโหราศาสตร์. กรุงเทพฯ: วัชรินทร์การพิมพ์.
กิตติ วัฒนมะหัทม. ๒๕๔๗. สัตว์มงคล เครื่องราง ของคลัง. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- ชัชวาลย์ วุฒิช. ๒๕๕๑. เปิดตำนานเครื่องรางของคลัง. กรุงเทพฯ: บริษัทคอมมอนเซนส์ ดีไซน์แอนด์พริ้นท์ จำกัด.
- ชายน่า ภาววิมล. ๒๕๓๗. พุทธพาณิชย์ : ผลกระทบจากการใช้สื่อสารมวลชนในการโฆษณา
ประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายพระเครื่องที่มีต่อทัศนคติและความเชื่อของพุทธศาสนิกชน
ในเรื่องสัญลักษณ์ของศาสนา. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชาสัมพันธ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ดาปี. ๒๕๔๙. สุดยอดเครื่องรางของคลัง. กรุงเทพฯ : อนิเมทกรุ๊ป จำกัด.
- ธวัชชัย เพิ่มพล. ๒๕๕๑. เขี้ยว เขา งา อาถรรพ์เวทย์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บ้านครู.
- ทศพล จังพาณิชย์กุล. ๒๕๔๗. รวมสุดยอดพระคณาจารย์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คอมมา.
- นะโม. ๒๕๕๓. ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๙๔๘. วันที่ ๑๕-๒๕ กุมภาพันธ์. กรุงเทพฯ : เซ็นทรัลเอกซ์เพรส.
- นิติ กลีโกศล. ๒๕๔๕. “พระเครื่อง : ความศรัทธาในสังคมไทย” ๓๐ ปีไทยคดีศึกษา. ที่ระลึกในวโรกาสสถาบัน
ไทยคดีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีอายุครบ ๓๐ ปี ๓ มีนาคม ๒๕๔๕.
- นิบาตชาตกล่อม ๑-๙. ๒๕๔๐. คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี จัดพิมพ์เป็นที่
ระลึกเนื่องในมหามงคลสมัยฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ๒๕๓๙. กรุงเทพฯ :
กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- ประคอง นิมมานเหมินท์. ๒๕๕๒. “เครื่องราง” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- ปรีชา วงศาสุลักษณ์. ๒๕๓๖. บทบาทของสื่อมวลชนที่เสริมสร้างคุณค่าให้กับพระเครื่องพระบูชา.
วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญาชาตกล่อม เล่ม ๑ และ ๒. ๒๕๔๙. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร.
- พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ และถาวรเกียรติทับทิว. ๒๕๔๑. พระเครื่องกับสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีผลกระทบ
ที่มีต่อภาวะความเป็นอยู่ทางสังคมของคนไทย. รายงานการวิจัย. สงขลา : คณะวิทยาการ
จัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- พิริยะ ไกรฤกษ์. ๒๕๑๗. พุทธศาสนนิทานที่เจดีย์จุลปะโทน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระจันทร์.
- วัชรกร รัตนกิจ. ๒๕๕๐. พระเครื่อง : การสื่อสารกับการบริโภคเชิงสัญลักษณ์. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจารณ์ วาทยกิจ. ๒๕๕๒. มหาเวทย์เครื่องราง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณิศร์พร.

ศรีศักร วัลลิโภดม. ๒๕๓๗. พระเครื่องในเมืองสยาม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, หน้า ๑๙-๒๐, ๔๔-๔๕

ส. ศิวรักษ์. ๒๕๓๘. พุทธกับไสยในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา.

สงการ ศรีพนม. ๒๕๕๐. สุดยอดเครื่องรางของขลังไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บ้านครู.

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน. ๒๕๑๐. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ. หน้า ๔๑๔

อมรา พงศาพิชญ์. ๒๕๔๑. วัฒนธรรม ศาสนาชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา.

กรุงเทพฯ มหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิวัฒน์ อรรถภูมิ. ๒๕๔๘. พระเครื่องกับพระพุทธศาสนาในประเทศไทยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

11/11/11

